Ongezonde lucht blijft Brusselaars verstikken

De Brusselse lucht is ongezond. Iedereen ruikt het, iedereen proeft het. In België sterven jaarlijks zo'n 10.000 tot 13.000 mensen aan de gevolgen van luchtvervuiling, in Brussel zijn dat er meer dan 600. Te hoge concentraties van verontreinigende stoffen leiden tot ademhalingsproblemen, longziektes, hart- en vaatziektes en kanker. Slechte lucht veroorzaakt de meeste gezondheidsproblemen bij kinderen en ouderen.

Toch lijkt het probleem politiek onderschat te worden; structurele maatregelen om de luchtkwaliteit te verbeteren blijven uit en er zijn maar tien officiële meetstations in het Brussels Gewest.

Groen en Ecolo lanceerden een brede oproep begin dit jaar voor meetpunten om de luchtkwaliteit in heel Brussel in kaart te brengen. We kregen vele reacties; de Brusselaar maakt zich duidelijk zorgen om de ongezonde lucht in onze stad. Op 250 plaatsen hingen we samen met tientallen vrijwilligers meetbuisjes op een grote diversiteit aan locaties; zowel drukke verkeersaders als parken, en ook aan scholen en crèches. De meetbuisjes lieten we analyseren en de resultaten zijn zorgwekkend.

Methodologie

De meetbuisjes zijn passieve samplers, net zoals de meetbuisjes van de grote CurieuzeNeuzen actie in Vlaanderen. De buisjes zijn geprepareerd en geanalyseerd door het Britse Gradko International. Het betreft diffusie-buisjes met de preparatie 50%TEA/Aceton, die de hoeveelheid stikstofdioxide (NO2) meten in microgram per kubieke meter (µg/m³).

Per meetpunt werden gedurende vier weken in de periode februari-maart 2019 twee buisjes opgehangen. Het resultaat per meetpunt (in µg/m³) is het gemiddelde van de waarden van deze buisjes, gecorrigeerd naar een gemiddelde jaarwaarde. Het hangen van meerdere buisjes aan één meetpunt bevordert de nauwkeurigheid.

Normen

De Europese richtlijn betreffende de luchtkwaliteit en schonere lucht bepaalt dat de gemiddelde NO2-concentraties op jaarbasis niet meer mogen bedragen dan 40 microgram per kubieke meter, ofwel 40 µg/m³. Deze grenswaarde wordt in Brussel in de meeste officiële meetstations van het gewest elk jaar overschreden.

Echter is het volgens de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) niet uitgesloten dat er ook ónder de grenswaarden gezondheidseffecten kunnen optreden. Er bestaat met andere woorden geen veilig niveau van NO2. De WGO adviseert momenteel om een gezondheidsdrempel van 20 µg/m³ aan te houden. Dit betekent dus dat nadelige gevolgen voor de gezondheid al worden verwacht vanaf 20 µg/m³.

Resultaten

29,3% van onze meetpunten zit boven of zelfs ver boven de EU grenswaarde voor NO2 van 40 µg/m³. Slechts een handvol meetpunten, 3,8% van het totaal, geeft een resultaat onder de

WGO gezondheidsdrempel van 20 µg/m³. **Dit betekent dat je bijna nergens in het hele Brussels Gewest lucht kunt inademen die niet meer NO2 bevat dan de WGO advieswaarde.**

We merken ook dat de waarden soms heel erg uiteen lopen tussen meetpunten die nochtans geografisch relatief dicht bij elkaar liggen. Dit is bijvoorbeeld het geval in Sint-Gillis, waar een zestal punten met in vogelvlucht nog geen kilometer ertussen, waarden geven die uiteenlopen van 25 µg/m³ tot 49 µg/m³. Dit toont het belang aan van specifiek lokale maatregelen, zoals ingrepen in de verkeerscirculatie en het aanplanten van stadsgroen.

Hogere waarden worden in het algemeen gemeten in dichtbevolkte gemeenten en wijken met smalle straten met hoge gebouwen, zoals in Sint-Joost-ten-Node, Koekelberg, Sint-Jans-Molenbeek. Luchtvervuiling en sociale ongelijkheid gaan vaak hand in hand; het treft vaker de gemeenten waar de inkomens gemiddeld lager liggen en mensen die langs drukke verkeeraders wonen.

Meer verkeer is meer vervuiling

We zien dat de meetpunten met (zeer) hoge waarden veelal bij drukke verkeersaders liggen. Dit zijn vaak, maar niet altijd, gewestwegen. Het is niet zo dat de luchtkwaliteit enkel direct aan grote banen slecht is; grote hoeveelheden verkeer hebben een effect op het gehele gewest. Een aantal punten die eruit springen:

- Kruidtuin (uitgang tunnel), Sint-Joost-ten-Node: 126 µg/m³
- Elisabethpark, uitgang Leopold II tunnel, Koekelberg: 72 µg/m³
- Trammuseum, Tervurenlaan, Sint-Pieters-Woluwe: 63 µg/m³
- Haachtsesteenweg bij station Bordet, Evere: 62 µg/m³
- Barthélémylaan 26, Brussel: 51 µg/m³
- Saincteletteplein, Sint-Jans-Molenbeek: 51 µg/m³
- Waterloosesteenweg 367, Elsene: 51 µg/m³
- De Smet de Nayerlaan 119, Jette: 49 µg/m³
- Belliardstraat, Brussel: 46 µg/m³
- Boulevard General Jacques 124, Elsene: 45 µg/m³
- Eugene Flageyplein 32, Elsene: 42 µg/m³
- Keizer Karellaan 140, Ganshoren: 41 µg/m³

De hoge concentratie van wagens in een beperkte, afgesloten ruimte maakt dat de hoeveelheid NO2 aan in- en uitgangen van tunnels zeer hoog is. Dit geldt ook voor de lucht uit de ventilatieroosters die deze vanuit de tunnels uitblaast over de gehele lengte ervan; roosters die zich bovendien vaak in parken bevinden. Daarnaast is deze lucht ook voor de automobilisten die in de tunnels in de file staan zeer slecht voor de gezondheid.

Volgens het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GPDO) is 67% van de gemeten stikstofoxiden in de lucht in Brussel te wijten aan het verkeer, voornamelijk van dieselwagens. Autoloze zondagen tonen elk jaar weer het vervuilende effect van het wegverkeer aan: er zijn spectaculaire verschillen met een normale dag in de gemeten waarden aan de officiële meetstations, van vooral stikstofoxiden. De

Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) is ook duidelijk: uitlaatgassen van dieselmotoren zijn kankerverwekkend, ze verhogen het risico op longkanker.

Ongezonde lucht bij scholen en crèches

Brusselaars maken zich zorgen om de gezondheid van hun kinderen, zoals burginitiatieven als Filter Café Filtré duidelijk maken. Kinderen zijn extra kwetsbaar: uit studies blijkt dat kinderen die opgroeiden op minder dan 500 meter van een drukke weg, minder ontwikkelde longen hebben. Op kinderhoogte is de luchtkwaliteit bovendien 30% slechter dan op volwassenhoogte.

We installeerden daarom meetpunten bij scholen en crèches om daar de luchtkwaliteit te testen. De resultaten zijn op zijn minst zorgwekkend te noemen; op diverse plekken bij scholen verspreid over heel het gewest voldoen de gemeten waarden NO2 niet aan de WGO gezondheidsdrempel, en soms zitten ze zelfs nog ver boven de laksere Europese grenswaarde. Een aantal resultaten:

- Ecole du Parvis in Sint-Gillis: 49 µg/m³
- Heilig Hart College in Ganshoren: 48 µg/m³
- Institut de la Sagesse in Sint-Joost-ten-Node: 46 µg/m³
- Crèche Les Mères Veillent in Vorst: 45 µg/m³
- Basisschool St Joris in de Vijfhoek: 44 µg/m³ (hier ligt ook een ziekenhuis tegenover)
- Institut des Soeurs de Notre Dame in Anderlecht: 31 µg/m³

Groen helpt

Stadsgroen zorgt voor een betere luchtkwaliteit. De gemeenten waar er meer groen is, zoals Watermaal-Bosvoorde, Ukkel, Sint-Agatha-Berchem, behalen betere resultaten. Bomen zijn natuurlijke filters die helpen de lucht te zuiveren. Toch valt het op dat ook in parken, tuinen en speelpleinen de waarde NO2 meestal boven de WGO gezondheidswaarde zit, zoals ons meetpunt midden in het Warandepark (26 µg/m³). Bijna nergens in Brussel is de lucht dus écht gezond. De omgeving van een groene ruimte, zoals drukke wegen errond, lijkt dus een sterkere invloed op de luchtkwaliteit te hebben dan de filtercapaciteit die bomen aankunnen.

Een interessant voorbeeld in deze context is het Elisabethpark, waaronder en -door de Leopold II-tunnel loopt. Aan de uitgang van de tunnel in het park maten we een waarde NO2 van maar liefst 72 µg/m³. In het park ligt een speeltuin vlakbij ons meetpunt; de vuile lucht wordt daar dag en nacht het park en het speeltuintje in geblazen. Dit wil zeggen dat de kinderen die in de speeltuin spelen worden blootgesteld aan bijna het dubbele van de Europese grenswaarde en bijna vier keer de WGO gezondheidswaarde voor NO2.

Slechtste punten

Er zijn vijf meetpunten in het Brussels Gewest waar we een NO2 waarde maten boven de 60 µg/m³: minstens anderhalf keer de EU grenswaarde en meer dan drie keer de WGO gezondheidsdrempel. De hoogste waarde die we hebben gemeten was aan het hek van het park aan de uitgang van de tunnel bij Kruidtuin, maar liefst 126 µg/m³, ofwel meer dan drie keer de EU grenswaarde en meer dan zes keer de WGO gezondheidswaarde.

- Kruidtuin (uitgang tunnel), Sint-Joost-ten-Node: 126 µg/m³

- Elisabethpark, uitgang Leopold II tunnel, Koekelberg: 72 µg/m³
- Sint-Annakerkstraat 88, Koekelberg: 66 µg/m³
- Trammuseum, Tervurenlaan, Sint-Pieters-Woluwe: 63 µg/m³
- Haachtsesteenweg bij station Bordet, Evere: 62 µg/m³

Wat wil Groen?

Om de luchtkwaliteit in Brussel te verbeteren nemen we op twee punten structurele maatregelen: verlaging van de autodruk en betere isolatie van gebouwen.

Aangezien de overgrote meerderheid van de NO2 in de Brusselse lucht door het verkeer komt, stimuleren we pendelaars en Brusselaars om minder voor de auto te kiezen door in te zetten op meer en beter openbaar vervoer. We voorzien nieuwe snelle lijnen in eigen bedding (tram, metro, of elektrische bus) en werken het GEN-netwerk af om Brussel met de rand te ontsluiten. Ook binnen het gewest versterken we het treinaanbod, waarbij bestaande stations optimaal worden gebruikt voor meer en betere verbindingen.

Ook de fiets moet een vanzelfsprekende keuze zijn voor verplaatsingen naar en binnen Brussel. Daarvoor willen we meer fietsinfrastructuur met een gewestelijk fietsnetwerk met fietsstraten en afgescheiden fietspaden. Fietsostrades worden beschikbaar voor veilige en snelle verplaatsing van en naar Brussel.

We vervangen de staatssteun aan files in de vorm van salariswagens door een mobiliteitsbudget voor elke werknemer, en we blijven ons verzetten tegen de verbreding van de ring. Meer asfalt trekt altijd meer verkeer aan, wat zal leiden tot nog meer uitstoot van NO2 en fijnstof waardoor de lucht nog ongezonder wordt.

We planten extra bomen, struiken en stadsgroen aan als natuurlijke filter in elke straat. We willen dat elk kind toegang heeft tot een groene (speel)ruimte op maximaal 500 meter van huis.

Om gebouwen efficiënter te verwarmen en zo de impact op de luchtkwaliteit te verminderen, moedigen we isolatie en vergroening van woningen en openbare gebouwen sterk aan met een stevige publieke investering. We maken ook premies toegankelijker en vereenvoudigen de normen en stedenbouwkundige procedures.

Ten slotte willen we de gezondheidsdrempel van de Wereldgezondheidsorganisatie handhaven, in plaats van de veel minder strenge Europese normen.

Googlemaps kaart met alle meetresultaten:
https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=1Kn7c7DF6OD4rMt8w1s0X4x3crmMigWX9&ll=50.846701969817865%2C4.359412636325715&z=14